

NORGES DOMSTOLER

Meny

Dette kan ha påvirket domstolenes tiltro

Det er fortsatt høy tiltro til domstolene, men 10 prosent færre oppgir at de har svært stor tiltro.

Flere peker på NAV/EØS-sakene som en årsak til at færre oppgir at de har svært stor tiltro til domstolene. Men også EMD-avgjørelser, Riksrevisjonens kritikk mot domstolene og Domstolkommisjonens delrapport om struktur kan ha spilt inn mener flere Domstol.no / Rett på sak har snakket med. De peker på at åpenhet og spesialisering er viktig for tilliten.

RETT på SAK

Av Ivar Arnstad

- Det første som slår meg når jeg ser disse tallene er den klare nedgangen i dem som sier de har «svært stor tiltro» til domstolene. Det er vanskelig å se dette uavhengig av de siste ukenes avsløringer av dommersvikten i NAV-sakene og sikkert også diskusjonen omkring barnevernssakene. Det sier Hans Petter Graver, jusprofessor ved Universitetet i Oslo.

- På den annen side så er ikke nedgangen i de sammenlagte svarene «svært stor tiltro» og «ganske stor tiltro» stor. Tiltroen til domstolene er fortsatt høy og ligger på samme nivå som den har ligget de siste ti årene.

[Les mer om tiltroundersøkelsen her.](#)

Sunt at det ikke er blind tillit

- Andelen med «svært stor tiltro» har vært veldig høy siden 2010. Før 2010 var den adskillig lavere, og den ligger fortsatt høyere enn det nivået. Hva økningen fra 2010 skyldes er ikke godt å si. Jeg mener det er bra at tilliten til domstolene er høy, men at det er et sunnhetstegn at ikke for mange har blind tillit til domstolene. Jeg tror dommerne også kommer til å merke at det blir stadig vanskeligere å opprettholde høy tillit i et samfunn som blir stadig mer komplisert og pluralistisk, uten fordykning både i juridiske og andre kunnskaper.

- Jeg tror ikke det blir mulig å komme utenom en viss spesialisering, også i det norske rettsapparatet. Det er videre et paradoks at mens antallet advokater som er engasjert i hver rettsak i mange tilfeller har økt, så har domstolene vært utsatt for et press om å effektivisere, sier Graver.

Ingen store avvik

Wiggo Storhaug Larssen, leder av Den norske Dommerforening peker på at det er små avvik fra forrige år når det gjelder personer med liten eller ingen tiltro til domstolene:

- I den andre enden er det heller ingen store avvik fra 2018 om en ser tallene for de som har svært stor og ganske stor tillit i sammenheng. Det er den prosentvise nedgangen i de som har svært stor tillit til domstolene som er særlig interessant her. Ettersom undersøkelsen er gjennomført etter at trygdesaken ble gjort kjent er det naturlig å tenke at endringen har en sammenheng med negativ oppmerksomhet på domstolene i pressen, og fra politikerhold. Det har også vært negativ oppmerksomhet mot domstolene i etterkant av Riksrevisjonens rapport og ikke minst knyttet til manglende ressurser for å ivareta samfunnsoppdraget.

- Samlet sett må det likevel konkluderes med at tilliten til domstolene fortsatt er meget høy, også i et internasjonalt perspektiv.

- Kanskje leder økt oppmerksomhet til at det i befolkningen reflekteres mer rundt domstolene? En slik mulig økt interesse er ikke udelt negativt, særlig det også fanges opp av f.eks. de bevilgende myndigheter, sier Storhaug Larssen.

Domstolene kommer godt ut av undersøkelsen

Marianne Vollan, førstelagmann i Borgarting lagmannsrett synes domstolene også denne gangen kommer meget godt ut av tiltroundersøkelsen.

- 83 prosent oppgir at de har svært stor eller ganske stor tiltro til domstolene, og domstolene er den av de tre statsmakter som «skårer høyest».

- Like fullt er dette en nedgang fra 86 prosent i fjor. Særlig er andelen som har «svært stor» tiltro til domstolene, markant redusert – fra 37 prosent til 27 prosent. Nedgangen i tiltro ser ut til å være en generell trend, med et liknende mønster for de andre statsmaktene. «NAV-skandalen», der mennesker kan være straffedømt på uriktig grunnlag, har trolig spilt inn i vurderingen av oss. Også barnevernsdommene fra Strasbourg kan ha påvirket tiltroen. På toppen av dette har Riksrevisjonen kommet med alvorlig kritikk av domstolene, og debatten i kjølvannet av Domstolkommisjonens utredning om struktur har dessverre i stor grad blitt distriktpolitikk. Enkeltmenneskers skjebne veier nok tyngre enn struktur og organisasjonsspørsmål i tiltro-vurderinger.

- Omdømme og tillit bygges hver dag. Åpenhet om virksomheten vår er viktig for å opprettholde høy grad av tillit, sier Vollan.

Markant færre har svært stor tiltro

- Årets undersøkelse viser at markant færre har svært stor tiltro til domstolene. Det sier Andreas Føllesdal, filosofiprofessor ved Oslo Universitet og assisterende direktør ved forskningsprosjektet Pluricourts, et forskningssenter for internasjonale domstolars legitimitet. Dette kan skyldes målefeil, og det er for tidlig å snakke om en trend. Uansett er det slående at vi i Norge, og Norden – og i store deler av resten av Europa – i mange år har rapportert størst tiltro til politi, noe mindre til domstolene, mindre til lovgivende forsamling, enda mindre til de politiske partiene – og minst til den fjerde statsmakt. Variasjonene knyttet til utdanning, alder, kjønn, bosted, yrker, partipolitisk tilhørighet vil være viktig å forstå og følge i årene framover.

- Dersom tiltroen til domstolene faktisk synker kan det skyldes en generell trend av minskende tiltro til myndighetene, men kanskje også de avdekkede problemene i barnevernet, NAV og ellers.

Om domstolene mister tiltro over tid kan det ha dystre konsekvenser, mener Føllesdal.

- Domstolene og politiet skårer høyest på tiltro. De utgjør og ivaretar rettsstaten: befolkningen trenger dem for å opprettholde tiltro eller tillit og oppslutning om de øvrige samfunnsordningene (Rothstein and Stolle 2008). Domstolene har flere roller. De avskrekker lovbrøtere som vil snylte på resten av oss. Dermed bidrar de til å forsikre resten av oss om at vi ikke blir holdt for narr. Om alle mistenker at korruperte eller udugelige myndigheter misbruker innsamlet skatt, eller at de fleste andre snyter på skatten eller på velferdsordninger, vil selv rettskafne innbyggere ty til eget snusk og bestikkelser. Mange av oss gir nemlig 'betinget oppslutning' til samfunnsordningene (Levi 1998, Levi 1998). Vi ønsker å gjøre vårt for fellesskapet, men bare under to betingelser: ordningene må være effektive, lovlige og rettferdige; og de fleste andre må også gjøre sitt - både når de lager og når de skal følge reglene.

Åpenhet reduserer mistanker

- I Norge bidrar åpne skattelister og universelle velferdsgoder til å redusere slike mistanker. Men også domstolene er viktige i en kompleks legitimitetsøkonomi. Uavhengig og pålitelig rettsvesen og media kan avklare om samfunnsordningene er rettmessige og rettferdige, og om reglene blir overholdt. Som uavhengige og troverdige voktere kan de oppdage og hindre regelbrytere, og avklare for oss om andre institusjoner er troverdige: om Stortinget, regjering og forvaltning er kompetente, ærlige og iherdige – og dermed fortjener vår oppslutning og lovlidighet. Slik kan domstolene være demokratiets støttehjul.

Føllesdal mener at avsløringer om NAVs problemer ødelegger mye av denne legitimitetsøkonomien – ikke bare for NAV men også for de andre samfunnsinstitusjonene.

- Dersom til og med domstolene har bidratt til å skape ubegrunnet tiltro til NAV, Storting og flere regjeringer og partier er befolkningens synkende tiltro til domstolene velfortjent. NAV, regjeringen, partier og flere av domstolene må selvsagt avklare hva som har skjedd og hvordan det kunne skje, der fordelingen av skyld og ansvar er ikke et 0-sumspill. I tillegg blir en viktig utfordring å ta grep for å gjøre seg fortjent til fornyet tiltro, når institusjonene har vist at de ikke er til å stole på.

- Hvordan kan myndighetene – og domstolene – troverdig avklare for innbyggerne om disse NAV- og barnevernsproblemerne er unntak, eller om de er toppen av isfjell av rettsstridige og urimelige politiske beslutninger og saksbehandling - som domstolene ikke har sett seg i stand til å avdekke og forhindre?

- Hva skal til for å beholde og fortsatt rekruttere dyktige og gode ansatte i forvaltningen – i barnevern, NAV og domstolene? Hvordan opprettholde deres arbeidsmoral og innsatsvilje på tross av hva de er blitt satt til å gjøre mot uskyldige, og på tross av varler sendt i linjen?

Kanskje forsetter tiltroen å synke?

- Kanskje fortsetter befolkningens tiltro til institusjonene å synke. Og kanskje har befolkningen rett i dette. Da må vi kanskje forvente lavere mellommenneskelig tillit i Norge (Sønderskov and Dinesen 2016), og mer – velbegrunnet - skepsis til dagens offentlige velferdsordninger, rettstatsinstitusjonene og det demokratiske styresettet. Mye står på spill, avslutter Føllesdal.

Føllesdals referanser er:

Levi, M (1998). Consent, dissent and patriotism. New York, Cambridge University Press.

Levi, M (1998). "A state of trust". Trust and governance. M Levi & V Braithwaite. New York, Russell Sage.

Rothstein, B & D Stolle (2008). "Political institutions and generalized trust". Handbook of Social Capital. D Castiglione, JW van Deth & G Wolleb. Oxford, Oxford University Press: 273-302.

Sønderskov, K & P Dinesen (2016). "Trusting the state, trusting each other?: The effect of institutional trust on social trust." Political Behaviour 38: 179–202.

Hans Petter Graver og Marianne Vollan

Andreas Føllesdal og Wiggo Storhaug Larssen

[Del siden](#)

[Skriv ut](#)